

KULT TRÓJCY ŚWIĘTEJ A CZEŚĆ MARYI W ŚWIECIE MODLITEWNIKÓW ŻEŃSKICH ZGROMADZEŃ BŁ. HONORATA, ODNOWIONYCH PO SOBORZE WATYKAŃSKIM II

Kult autentycznie chrześcijański musi być zgodny z prawdą objawioną i – jak to określa Sobór Watykański II w Konstytucji o liturgii – „ma polegać na takim układzie tekstów i obrzędów, aby one jaśniej wyrażały święte tajemnice, których są znakiem, i aby lud chrześcijański, o ile to możliwe, łatwo mógł je rozumieć i uczestniczyć w nich w sposób pełny, czynny i społeczny” (nr 21).

W związku z tym rodzi się pytanie, czy kult Trójcy Świętej i cześć Matki Bożej w żeńskich zgromadzeniach bł. Honorata, jaki jawi się w tekstach odnowionych modlitewników, odpowiada wymogom odnowy soborowej i wskazaniom papieża Pawła VI, zawartym w Adhortacji apostolskiej *Marialis cultus*¹.

Opracowanie tego kultu nawet w krótkim zarysie będzie jednocześnie próbą odpowiedzi na pytania: czy kult ten, będący integralną częścią kultu Kościoła katolickiego, jest kultem teocentrycznym i chrystocentrycznym, czy posiada wymiar pneumatyczny, tj. czy od Chrystusa bierze początek i skuteczność, czy w Chrystusie znajduje pełny i doskonały wyraz i czy przez Chrystusa w Duchu Świętym prowadzi do Ojca². Te pytania będą również dotyczyły czci Matki Najświętszej, która winna także mieć wymiar trynitarny, chrystocentryczny i pneumatyczny, czyli ma ona prowadzić do uwielbienia Ojca przez Syna w Duchu Świętym, w prawdzie objawionej przez Jezusa i w Jezusie Chrystusie³.

W przedstawieniu czci Matki Bożej konieczne będzie zasygnalizowanie szczególnej więzi Maryi z Ojcem, Synem i Duchem Świętym, aby w ten sposób pełniej ukazać relacje między kultem Trójcy Świętej a czcią Matki Najświętszej.

Podstawowym źródłem w opracowaniu tego zagadnienia będzie wybór tekstów modlitewnych z odnowionych modlitewników czterestu żeńskich zgroma-

¹ AAS 66(1974), s. 113-168; tekst polski w: *Nauczycielka i Matka*, red. S. C. Napiórkowski, Lublin 1990, s. 5-63

² Por. J. Kudasiewicz, *Kult Ojca w Duchu i prawdzie a szczególna cześć Maryi*, w: *Nauczycielka i Matka*, Lublin 1991, s. 270-279 (257-284).

³ Por. tamże, s. 280-282.

dzeń bł. Honorata⁴, w tym trzech habitowych i jedenastu bezhabitowych, w duchowości których podstawowy element stanowi maryjność.

Odnowa modlitewników żeńskich zgromadzeń bł. Honorata prowadzona była przez dwadzieścia pięć lat, począwszy od 1973 do 1998 r. Nieliczne z tych zgromadzeń dokonały jej już w latach osiemdziesiątych, a pozostałe dopiero po roku 1980, a nawet w ostatnim dziesięcioleciu. Z uwagi na powyższe charakteryzują się one dużym zróżnicowaniem tak co do ich treści, jak i formy literackiej. Składają się zazwyczaj z dwóch części, tj. z codziennych modlitw porannych, południowych i wieczornych oraz modlitw okresowych czy okolicznościowych, do których należą nowenny, tridua, litanie, hymny czy różnego rodzaju akty oddania się, związane z uroczystościami i świętami, obchodzonymi w szczególnie sposób w danym zgromadzeniu i mającymi związek z jego duchowym charyzmatem.

W opracowaniu tematu uwzględnione zostaną jedynie teksty tych modlitw, które są używane wyłącznie w danym zgromadzeniu we wspólnotowej bądź indywidualnej modlitwie ustnej, z pominięciem tekstów tych modlitw, które są znane w modlitwie Kościoła lokalnego czy powszechnego, jak np. *Litania loretańska* czy hymn do Ducha Świętego *O Stworzycielu Duchu, przyjdź*.

Opracowanie tematu zostanie ujęte w dwu punktach. Pierwszy z nich będzie omówieniem kultu Trójcy Świętej, a drugi przedstawieniem czci Maryi w świetle tekstów, znajdujących się w modlitewnikach wyżej wymienionych zgromadzeń.

W toku opracowania wymienione będą rodzaje modlitwy, a przede wszystkim ukazana zostanie prawda objawiona o Trójcy Świętej i o Matce Bożej, jaką można w tych tekstach modlitewnych odczytać. Ponadto podkreślony będzie ścisły związek Maryi z Ojcem, Synem i Duchem Świętym w zbawczym planie Boga, który decyduje o szczególnej czci, jakiej Maryja doznaje w Kościele. Opracowanie kultu Trójcy Świętej i czci Maryi winno w wyniku przeprowadzonej analizy tekstów dać odpowiedź, w jakiej mierze odnowa soborowa została wprowadzona w życie modlitwy tych zgromadzeń.

⁴ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Najświętszego Imienia Jezus*, Warszawa 1973; *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Św. Feliksa z Kantalicjo*, Rzym 1976; *Modlitewnik Córek Matki Bożej Bolesnej*, Warszawa 1987; *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Westiarek Jezusa*, Warszawa 1980; *Zbiór modlitw do użytku Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, Warszawa 1982; *Modlitewnik Zgromadzenia Służebnic Dobrego Pasterza*, Piaseczno 1982; *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Sług Jezusa. Pacierz, nowenny i tridua*, Warszawa 1988; *Modlitewnik Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*, Częstochowa 1988; *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek Dusz Czyścowniczych*, Nowe Miasto n. Pilicą 1991; *Modlitewnik Zgromadzenia Córek Najczystszego Serca Maryi Panny*, Nowe Miasto n. Pilicą 1994; *Modlitewnik Sióstr Wynagrodzicielek Najświętszego Oblicza*, Warszawa 1994; *Zbiór modlitw i praktyk zakonnych Zgromadzenia Sióstr Służek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanej*, Mariówka, cz. I, 1990, cz. II, 1995; *Modlitewnik Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej*, Nowe Miasto n. Pilicą 1996; *Modlitewnik Sióstr Klarysek Kapucynek. Chwalcie i błogostawcie mojego Pana*, Ostrów Wielkopolski 1998.

KULT TRÓJCY ŚWIĘTEJ

Chrześcijański kult, który jest uznaniem zależności człowieka od Boga, wyraża się zewnętrznie w aktach religijnych, do których należy modlitwa. Jest on zawsze ze strony człowieka odpowiedzią na zbawcze działanie Trójcy Świętej. Kult adoracji i uwielbienia oddawany jest wyłącznie Bogu w Trójcy Świętej Jedyńemu, Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu. Ostatecznym celem tego kultu jest zawsze uwielbienie Ojca, który pragnie, aby Jego prawdziwi czciciele adorowali i wielbili Go w Duchu Świętym i w objawionej prawdzie, która koncentruje się w Osobie Jezusa Chrystusa⁵.

W odnowionych modlitewnikach żeńskich zgromadzeń bł. Honorata, które mimo że w swej duchowości charakteryzują się maryjnością, kult Trójcy Świętej zajmuje szczególne miejsce, o czym świadczą różnego rodzaju teksty modlitewne, akty i wezwania, jakimi odznacza się modlitwa członkiń tych instytutów zakonnych.

Rodzaje modlitwy trynitarnej

W kulcie Trójcy Świętej w żeńskich instytutach zakonnych bł. Honorata podstawowym rodzajem modlitwy jest uwielbienie, które dominuje nad modlitwą dziękczynienia i prośby. Uwielbienie kierowane jest przede wszystkim do Boga w Trójcy Świętej Jedyńego i do Ojca. Wystarczy przytoczyć tu tylko kilka tekstów, jakie znajdują się w tych modlitewnikach, np. „Wysławiam Cię i wielbię, Trójco Przenajświętsza, w zjednoczeniu z ową nieskończoną chwałą, którą Ojciec sławi od wieków Syna i Ducha Świętego przez swoją nieogarnioną wszechmoc”, „Wystawiam Cię i wielbię, Trójco Przenajświętsza, w zjednoczeniu z ową nieskończoną chwałą, którą Syn sławi od wieków Ojca i Ducha Świętego przez swoją niezgłębiłą mądrość”, „Wysławiam Cię i wielbię, Trójco Przenajświętsza, w zjednoczeniu z ową nieskończoną chwałą, którą Duch Święty sławi od wieków Ojca i Syna przez swoją niezmierną Miłość”⁶, albo akt, którym Siostry Imienia Jezus rozpoczynają modlitwy poranne: „W Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Uwielbiam Cię Trójco Przenajświętsza w tym znaku zbawienia i łączę dzisiejszy mój dzień z ofiarą Chrystusa”⁷ oraz wezwanie „Niech będzie pochwalona Święta i Nierozdzielna Trójca, teraz, zawsze i przez nieskończone wieki, wieków. Amen”⁸, którym siostry franciszkanki kończą swoje modlitwy, względnie wezwanie z *Modlitewnika Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*: „Zwróćmy swe myśli, serca ku Bogu, oddajmy hołd niezmiernemu majestatowi Trójcy Świętej. Błogosławmy Ojca i Syna wraz z Duchem Świętym,

⁵ Kudasiewicz, dz. cyt., s. 259.

⁶ *Modlitewnik Zgromadzenia Matki Bożej Bolesnej*, s. 17.

⁷ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Najświętszego Imienia Jezus*, s. 5.

⁸ *Zbiór modlitw do użytku Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, s. 12.

chwalmy Go i wywyższajmy na wieki"⁹, i wreszcie modlitwa zaczerpnięta z *Pism św. Franciszka z Asyżu*: „Wszchemogący, najświętszy, najwyższy i największy Boże, wszelkie dobro, największe dobro, całe dobro, który sam jesteś dobry, Tobie pragniemy oddawać wszelką sławę, wszelką chwałę, wszelką wdzięczność, wszelką cześć, wszelkie błogosławieństwo i wszelkie dobro. Przez Chrystusa Pana naszego"¹⁰.

Modlitwę uwielbienia, odnoszącą się wprost do Chrystusa Pana można jedynie odnotować kilka razy, np. w *Modlitewniku Zgromadzenia Sióstr Wynagrodzicielk Najświętszego Oblicza*: „Panie Jezu, uwielbiamy Cię za to, że będąc Bogiem stałeś się człowiekiem, aby nas upodobnić do siebie"¹¹, czy w *Modlitewniku Zgromadzenia Służebnic Matki Dobrego Pasterza*, której tekst jest następujący: „Uwielbiamy Cię i dzięki składamy Tobie, Synu Boży, który dla naszego zbawienia zechciałeś przyjąć ciało w łonie Maryi Dziewicy. Stałeś się przez to naszym bratem i Zbawicielem"¹².

Chociaż modlitwa uwielbienia kierowana jest do Trójcy Świętej czy do Ojca, to jednakże jest ona zawsze, jak to wynika z przytoczonych tekstów, uwielbieniem i Syna i Ducha Świętego. W tej modlitwie siostry wysławiają Boga dla Niego Samego i oddają Mu chwałę nie ze względu na to, co On czyni, ale tylko dlatego, że On jest¹³.

Drugim rodzajem modlitwy jest dziękczynienie za stworzenie świata i człowieka, za odkupienie i za powołanie do wiary, a zwłaszcza za objawienie tajemnicy Bóstwa w Jezusie Chrystusie. Modlitwa ta kierowana jest również do Trójcy Świętej, bądź do Osoby Ojca, o czym świadczą następujące teksty: „Nieogarniony w swojej istocie i dobroci Boże, Trójco: Ojcze, Synu, Duchu Święty, dziękuję Ci za to, że niedostępną tajemnicę Bóstwa przybliżyłeś nam i odzwierciedliłeś w żywym Obrazie Twoim, w Jezusie Chrystusie, Który jako Przedwieczne Słowo Twoje przyjął ciało z Maryi Dziewicy, mocą łaski Ducha Świętego i stał się człowiekiem, Zbawicielem wszystkich"¹⁴, albo: „Dziękuję Ci, Najwyższe Dobro moje, za stworzenie, odkupienie, powołanie do wiary świętej i do Twojej miłości, w której pragnę żyć i umrzeć"¹⁵.

Modlitwa prośby znajduje wyraz w znacznej liczbie tekstów modlitewnych i jest kierowana w pierwszym rzędzie do Ojca, a następnie do Ducha Świętego. W tej modlitwie przedmiotem prośby są dary nadprzyrodzone, konieczne do rozwi-

⁹ Tamże, s. 5.

¹⁰ *Modlitewnik Sióstr Klarysek Kapucynek. Chwalcie i błogosławcie mojego Pana*, s. 7.

¹¹ Tamże, s. 54.

¹² Tamże, s. 9.

¹³ Por. KKK 2639.

¹⁴ *Modlitewnik Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*, s. 26.

¹⁵ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Sług Jezusa*, s. 6.

jania życia religijnego i zjednoczenia z Bogiem. Często powtarzana jest prośba o światło i moc Ducha Świętego, do dawania świadectwa Chrystusowi, prośba o łaskę poznania Bożych tajemnic, a zwłaszcza prawdy, że Bóg jest miłością, prośba o umiłowanie woli Bożej i wypełnianie jej w życiu oraz wytrwanie do końca przy Bogu i o konsekwentne dążenie do świętości, a także o Boże miłosierdzie i przebaczenie grzechów. Przykładem tej modlitwy-prośby mogą być niżej podane teksty, jakie znajdują się w cytowanych modlitewnikach.

„Na początku nowego roku zwracamy się ku Tobie: Ojcze Stworzycielu, Synu Odkupicielu i Duchu Uświęcicielu, Trójco Najświętsza Jedyny Boże! Miłosierdziu Twojemu powierzamy całą przyszłość naszą i wszystkich ludzi. Pragniemy, niech przybliży się dzień, w którym poznamy Twoją miłosierną Miłość, którą nas umiłowałaś i pozwolimy się jej ogarnąć”¹⁶; „Wszchemogący Wieczny Boże, Którego Ojcowskiej dobroci ufamy, wysłuchaj nasze prośby i okaż nam Swoje miłosierdzie. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen”¹⁷; „Panie Jezu, daj, abym w sobie odtworzyła Twój obraz i lepiej zrozumiała tajemnicę krzyża”¹⁸; „Duchu Święty, Boże, udziel mi światła i mocy, abym życiem swoim dawała świadectwo o Chrystusie i skutecznie pociągała innych do życia zgodnego z prawem Bożym”¹⁹.

Już samo omówienie rodzajów modlitwy trynitarniej jest wyrazem bogato rozwiniętego kultu Trójcy Świętej w tych zgromadzeniach, który ma przede wszystkim charakter wyraźnie teocentryczny, nawet patrocentryczny, ale nie brakuje w nim również cech chrystocentryzmu i wymiaru pneumatycznego. Znajdzie to jeszcze pełniejszy wyraz w przedstawieniu prawdy teologicznej o tej niezgłębianej tajemnicy Trójcy Świętej, która stanowi centrum wiary i życia chrześcijańskiego.

Prawda objawiona o Ojcu, Synu i Duchu Świętym

W modlitewnikach żeńskich zgromadzeń bł. Honorata znajdują się teksty i wezwania modlitewne, które wyraźnie mówią o istocie Boga w Trójcy Świętej Jedynego, jak i o Jego przymiotach. Jest w nich zaznaczana cała ekonomia Boża, która jest wspólnym działaniem trzech Osób Boskich, ale każda Osoba Boża wypełnia wspólne dzieło według swojej osobowej właściwości.

W treści tych modlitw jawi się prawda, że Bóg jest prostą Jednością w trzech Osobach, która objawia się przez Jezusa Chrystusa. Wymowny w tym względzie jest tekst: „Boże, Ojcze najłaskawszy, dziękujemy Ci za to, że przez Jezusa Chry-

¹⁶ *Zbiór modlitw i praktyk zakonnych Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej*, cz. II, s. 9.

¹⁷ *Modlitwy i ceremonie na różne uroczystości Zgromadzenia Córek Najświętszego Serca Najświętszej Maryi Panny*, s. 35.

¹⁸ *Zbiór modlitw do użytku Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, s. 7.

¹⁹ *Zbiór modlitw i praktyk zakonnych Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej*, cz. I, s. 11.

stusa objawiłeś nam niepojętą jedność Trójcy Przenajświętszej i wyraziłeś swą wolę, abyśmy wszyscy byli jedno²⁰, albo „Nieogarniony w swej istocie i dobroci Boże, Trójco: Ojcze, Synu, Duchu Święty, dziękuję Ci za to, że niedostępną tajemnicę Bóstwa przybliżyłeś nam i odzwierciedliłeś w żywym obrazie Twoim, Jezusie Chrystusie, Który jako Przedwieczne Słowo Twoje przyjął ciało z Dziewicy Maryi, mocą łaski Ducha Świętego i stał się człowiekiem, Zbawicielem wszystkich²¹”.

Można jeszcze w tym względzie przytoczyć kilka krótkich sformułowań, np. „Przenajświętsza i nierozdzielna Trójco, Jedyny w Trzech Osobach Boże²², albo „[...] dzięki składamy najwyższemu Bogu wiecznemu, Trójcy i Jedności, Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu²³; bądź te: „Najwyższy [...] Który żyjesz i królujesz i odbierasz hołd w doskonałej Trójcy i prostej jedności²⁴, oraz „Boże mój [...] Ty jesteś Bogiem sprawiedliwym, Jeden w istocie, Troisty w Osobach²⁵. Teksty powyższe podkreślają prawdę, że Boska jedność jest trynitarna.

Inne teksty stwierdzają, że Bóg jest nieomylną prawdą, miłością, najwyższym dobrem. Przykładem tego są między innymi takie wyrażenia: „Boże w Trójcy Świętej Jedyny, uwielbiam Twoją nieskończoną miłość i dobroć²⁶, albo „Maryjo [...] Bóg, Który jest Miłością, dał nam Ciebie za Matkę²⁷, bądź „Wszchemogący, najświętszy i największy Boże, dobro największe, wszelkie dobro, całe dobro, który sam jeden jesteś dobry²⁸, oraz „Boże mój prawdo nieomylna²⁹. Dzieło stworzenia przypisywane Bogu Ojcu, jak świadczy o tym jeden z tekstów, jest dziełem całej Trójcy Świętej: „Wszchemogący, największy i najwyższy Boże, Ojcze Święty i sprawiedliwy Panie, Królu nieba i ziemi, dzięki Ci składamy z powodu Ciebie samego, że Twoją świętą wolą i przez Jedynego Syna Twego stworzyłeś z Duchem Świętym wszystkie byty duchowe i cielesne, a nas uczyniłeś na obraz i podobieństwo Twoje³⁰”.

Tytuły nadawane Bogu w Trzech Osobach, jakie znajdują się w tekstach zawartych w modlitewnikach są również odpowiedzią na pytania: Kim jest Bóg? Jakie są Jego przymioty, przez które możemy Go poznawać? Często tytuł „Pan” odnosi się zarówno do Ojca, jak i do Syna. Pan czyli Kyrios jest powszechnym

²⁰ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Sług Jezusa*, s. 34.

²¹ *Modlitewnik Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*, s. 26.

²² *Modlitewniki Zgromadzenia Służebnic Dobrego Pasterza*, s. 1.

²³ *Modlitewni Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek Dusz Czyścicowych*, s. 124.

²⁴ *Zbiór modlitw do użytku Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, s. 72.

²⁵ *Modlitewnik Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*, s. 10.

²⁶ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek Dusz Czyścicowych*, s. 5.

²⁷ *Modlitewnik Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej*, s. 89.

²⁸ *Zbiór modlitw do użytku Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, s. 78.

²⁹ *Modlitewnik Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*, s. 10.

³⁰ *Zbiór modlitw i praktyk zakonnych Zgromadzenia Sióstr Służek NMP Niepokalanej*, cz. II, s. 79.

imieniem określającym Boskość Boga Izraela. Nowy Testament posługuje się tytułem „Pan” w sensie ścisłym, tak w odniesieniu do Ojca, jak również w odniesieniu do Jezusa, uznanego w ten sposób za samego Boga³¹. Obok tytułu „Pan”, bardzo czysto używane są tytuły: „Bóg wszechmogący”, „Bóg miłosierny i sprawiedliwy”, „Bóg wieczny”, „Bóg najłaskawszy”, a następnie: „Ojciec”, „Ojciec Pana naszego Jezusa Chrystusa”, „Ojciec nasz”, „Ojciec mój”, w odniesieniu do modlącej się osoby, „Ojciec ludów i narodów”, „Ojciec miłosierdzia” czy wreszcie „Najlepszy Ojciec”, i „Ojciec najłaskawszy”.

Określenie Boga tytułem „Ojciec” wskazuje przede wszystkim na dwa aspekty: że Bóg jest pierwszym początkiem wszystkiego i transcendentnym autorytetem, a jednocześnie, że jest On dobrocią i miłującą troską, obejmującą wszystkie swoje dzieci³². Bóg jest także „Ojcem” w niezwykłym sensie, bo On jest Ojcem wiecznie w relacji do swego Jedyne Syna³³, o czym świadczy choćby zwrot „Boże Ojczy Pana naszego Jezusa Chrystusa”. W tytułach nadawanych Bogu Ojcu wyznawana jest prawda, że Bóg jest święty, sprawiedliwy, wszechmocny, miłosierny, wieczny, dobry i łaskawy.

Tytuły nadawane drugiej Osobie Boskiej, znajdujące się w tych modlitewnikach, takie jak: „Syn Boży”, „Syn Ojca”, „Syn Boga wszechmogącego”, „umiłowany Syn”, „Jezus Syn Maryi”, „Pan”, „Pan Jezus Chrystus”, „Zbawiciel”, „Mistrz”, „Boski Oblubieniec” i „Król Wszechświata” – by wymienić tylko te, które są najczęściej powtarzane – wprowadzają nas także w prawdę objawioną o drugiej Osobie Boskiej. Jak samo imię „Jezus”, czyli „Bóg zbawia”, wyraża Jej tożsamość i posłanie. W świetle wymienionych tytułów nadawanych drugiej Osobie Boskiej można powiedzieć, że Jezus jest Bogiem, Jednorodzonym Synem Ojca, zrodzonym z Maryi Dziewicy za sprawą Ducha Świętego, że jest Bogiem Człowiekiem w jednej Osobie Boskiej oraz jedynym pośrednikiem między Bogiem a człowiekiem, którego jest Zbawicielem.

Zarówno imię „Jezus”, jak i zwrot: „Panie Jezu Chryste”, tak samo, jak w modlitwie chrześcijańskiej stanowią centrum w tekstach modlitw żeńskich zgromadzeń bł. Honorata. Zwrot: „Panie Jezu Chryste” zazwyczaj rozpoczyna modlitwy, kierowane do drugiej Osoby Trójcy Świętej, a sformułowanie: „Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa” lub „Przez Chrystusa Pana naszego” kończy wszystkie modlitwy.

Trzecia Osoba Boska w tekstach tych modlitewników określana jest tytułem: „Duch Święty”, „Duch prawdy i mocy”, „Boski Duch światła i miłości”, „Duch Jezusa”, „Miłość Odwieczna”, „Pocieszyciel” oraz „Źródło wszelkiej świętości”.

³¹ Por. KKK 446.

³² Tamże, 239.

³³ Tamże, 240.

Modlitwy kierowane do trzeciej Osoby Trójcy Świętej rozpoczynają się najczęściej zwrotem: „Duchu Święty Boże”, „Duchu Święty”, „Duchu światła, prawdy i mocy”, „Pocieszycielu nasz i źródło wszelkiej świętości”.

Tytuły te wyrażają prawdę, że Duch Święty jest jedną z Osób Trójcy Świętej, że jest On współistotny Ojcu i Synowi oraz wspólnie z Ojcem i Synem odbiera uwielbienie i chwałę. Duch Święty przez łaskę pierwszy wzbudza wiarę i udziela wiernym nowego życia.

Kult Trójcy Świętej, jaki można odczytać w tekstach modlitw i tytułach nadawanych Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu w omawianych modlitewnikach, wyrasta z prawdy objawionej i jest z nią ściśle związany i całkowicie z nią zgodny, a jednocześnie odpowiada zasadom odnowy soborowej, które dotyczą kultu chrześcijańskiego, oddawanego w Kościele katolickim Bogu w Trójcy Świętej Jedynemu. Warto tu jeszcze podkreślić, że bardziej szczegółowa i teologicznie pogłębiona analiza tekstów modlitw w modlitewnikach żeńskich zgromadzeń bł. Honorata ukazałaby w pełniejszym świetle bogactwo treści tego kultu.

POBOŻNOŚĆ MARYJNA

Kult maryjny, jaki – obok kultu Trójcy Świętej – jawi się w odnowionych modlitewnikach żeńskich zgromadzeń bł. Honorata, świadczy przede wszystkim o wielkim bogactwie i różnorodności w ujęciu prawdy o Matce Bożej i charakteryzuje się głębokim powiązaniem treściowym z uwielbieniem Ojca, Syna i Ducha Świętego. Ma wymiar w pełni trynitarny, chrystologiczny, pneumatologiczny i eklezjalny. Tkwi on głęboko w maryjnym charyzmacie przekazanych zgromadzeniom przez bł. Honorata i opiera się na wskazaniach posoborowej mariologii.

Jest rzeczą znamioną, że wszystkie żeńskie zgromadzenia bł. Honorata czczą Matkę Najświętszą jako główną patronkę, niezależnie od tego, czy w nazwie instytutu zakonnego jest Ona wymieniona wprost czy nie³⁴ i charakteryzują się bogactwem zewnętrznych form kultu maryjnego, jakimi są: uroczyste obchodzenie świąt maryjnych w roku liturgicznym i przygotowanie się do nich przez nowenny, a także różnego rodzaju nabożeństwa i praktyki pobożne³⁵.

Kult ten w pełni odpowiada zasadom zewnętrznej czci maryjnej w Kościele powszechnym. Jest on wewnętrznym elementem kultu chrześcijańskiego i w sposób istotny różni się od kultu uwielbienia, oddawanego Słowu Wcielonemu na równi z Ojcem i Duchem Świętym. Ze względu na godność Maryi – Matki Bo-

³⁴ Zob. K. Trela, *Kult Matki Bożej w zgromadzeniach niehabitowych w świetle ich konstytucji dostosowanych do wskazań Soboru Watykańskiego II*, w: *Przewodniczka*, Częstochowa 1994, s. 554-556 (553-566).

³⁵ Tamże, s. 563.

ga, ma on jednak charakter wyjątkowy. Cześć oddawana Maryi jest zawsze uwielbieniem Ojca w Duchu Świętym. Ostatecznym bowiem celem czci Maryi jest: uwielbienie Ojca, pobudzenie wierzących do wierności woli Ojca, której Maryja zawsze była oddana razem ze swoim Synem Jezusem³⁶. Należy tu jeszcze podkreślić, że wśród racji uzasadniających kult Maryi na naczelnym miejscu Paweł VI stawia racje trynitarnie: „Ten zaś kult maryjny [...] wspiera się na prawdach nauki katolickiej jakimi są: szczególna godność Maryi, która jest Rodzicielką Syna Bożego, a przez to najbardziej umiłowaną córką Ojca i świętym przybytkiem Ducha Świętego” (MC 56), inaczej mówiąc: Macierzyństwo Boże jest zasadniczą podstawą kultu maryjnego.

Rodzaje czci Matki Bożej

Analiza tekstów modlitw, jakie znajdują się w odnowionych modlitewnikach, świadczy o tym, że najbardziej charakterystycznym aktem czci Maryi w tych zgromadzeniach jest modlitwa zawierzenia się Maryi, oddania się Jej w macierzyńską niewolę miłości. Akty zawierzenia przenikają się z aktami prośby o opiekę Matki Najświętszej, o Jej pomoc, o wstawiennictwo do Boga, o wyjednanie łask potrzebnych do zjednoczenia z Bogiem w życiu konsekrowanym, a także o to, aby Maryja była nauczycielką i wzorem w bezgranicznym zaufaniu Bogu i wypełnianiu Jego woli, tak jak Ona ją wypełniała, uczestnicząc w zbawczym planie Boga. Typowym przykładem modlitwy – prośby może być *Litania do Matki Bożej Wspomożycielki Wiernych*, która jest wołaniem do Maryi o pomoc we wszystkich sprawach duchowych i doczesnych, a zwłaszcza w działalności apostołskiej i wypełnianiu powołania. Jest ona również błaganiem za Kościół święty, kapłanów i siostry, za krewnych, dobrodziejów, za wszystkich wiernych żywych i zmarłych oraz za nieprzyjaciół i prześladowców, aby Matka Boża Wspomożycielka Wiernych wyjednała im u Boga potrzebne łaski do zbawienia. W tym wołaniu o pomoc Maryi podkreślona jest Jej godność Matki Boga i udział Maryi w dziele zbawienia. Dla ilustracji można tu przytoczyć chociaż trzy różne wezwania: „O Maryjo pomagaj nas! W nieustannej modlitwie, łączącej nas z Chrystusem i w gorącym nabożeństwie do Tajemnicy Ołtarza, by Ona była celem uwielbień naszych i miłości. W pracach apostołskich i obowiązkach naszych, dla miłości Bożej podjętych, abysmy je wiernie, ofiarnie, wytrwale i w duchu posłuszeństwa spełniały. Aby obraz Jezusa coraz wyraźniej odbijał się w naszych duszach, abysmy codziennie wzrastały we czci i wdzięczności za dar Eucharystii”³⁷.

Z innych modlitw można jeszcze przytoczyć takie teksty: „Święta Maryjo Dziewico, Matko Pana naszego Jezusa Chrystusa, Oblubienico Ducha Świętego,

³⁶ Por. A. L. Szafrąński, *Potrzeba odnowy kultu maryjnego*, w: *Nauczycielka i Matka*, s. 96 (93-109).

³⁷ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Najświętszego Imienia Jezus*, s. 20, 23.

módl się za nami do Twego umiłowanego Syna, naszego Pana i Mistrza”³⁸, albo „Maryjo, Pośredniczko łask. Zawierzam się Tobie całkowicie i oddaję Twojej macierzyńskiej opiece. Pokorna Służebnico Pańska uproś mi pokorę serca i zrozumienie wartości daru ukrycia swego powołania przed światem. Czuwaj nade mną. Najlepsza Matko, wyprasza mi u Jezusa zapal i gorliwość, abym tak jak Ty, była całkowicie oddana Jego zbawczej misji”³⁹.

Modlitwa ta kończy się werselem: „Niech będzie pochwalona Najświętsza Panna Maryja, Święta Boża Rodzicielka, Pośredniczka łask”⁴⁰.

W modlitewnikach żeńskich zgromadzeń bł. Honorata wśród tekstów wyróżniają się w sposób szczególny akty zawierzenia i oddania się Maryi w macierzyńską niewolę miłości. Wiąże się to ściśle z ideą niewolnictwa, która w maryjnym charyzmacie żeńskich zgromadzeń bł. Honorata stanowi główny element czci oddawanej Matce Bożej. Idea ta swymi korzeniami głęboko sięga w genezę maryjności tych wspólnot zakonnych i wyrasta z maryjnego charyzmatu ich założyciela. Błogosławiony Honorat w drugiej połowie XIX wieku na terenie Królestwa Polskiego był nie tylko wielkim czcicielem Matki Najświętszej, ale i propagatorem idei niewolnictwa maryjnego według wskazań św. Ludwika Grignona de Montforta⁴¹.

Nie analizując bliżej treści tych aktów, można jedynie stwierdzić, że używane jest w nich dawne określenie „niewolnictwo maryjne”, ale wyraża ono treść w najnowszym teologicznym jej rozumieniu, określanym przez Jana Pawła II jako „powierzenie się Maryi, konsekracja, ofiarowanie czy oddanie się w Jej ręce”⁴².

Zgodnie z treścią tych tekstów „oddanie się w niewolę Maryi”, inaczej – konsekracja osoby ludzkiej Matce Boga, jest darem wewnętrznym na całe życie i na wieczność. Jest darem nie tylko czystej formy, uczucia, ale przede wszystkim jest życiem apostołskim. Poświęcenie się Maryi oznacza nie tylko oddanie się Jej w opiekę, ale również dyspozycyjność Jej matczynej misji, oddanie Jej z całym zawierzeniem własnej osoby i życia; złączenie się z Maryją, aby żyć bardziej intensywnie i wiernie konsekracją Chrystusowi⁴³.

To oddanie się Maryi, inaczej konsekracja, jak chciał tego bł. Honorat, oznacza także pełne zaangażowanie swego życia w posługę innym, to poświęcenie się walce o zbawienie innych, to danie Matce Bożej do dyspozycji swoich sił, zdol-

³⁸ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Westiarek Jezusa*, s. 48.

³⁹ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek Dusz Czyśćcowych*, s. 7.

⁴⁰ Tamże, s. 8.

⁴¹ K. Trela, *Honorackie zgromadzenia maryjne*, „*Studia Theologica Varsaviensia*” 27(1989), s. 102-104; 107-112.

⁴² *Consacrazione. Nuovo dizionario di Mariologia a cura di Stefano de Fiore e Salvatore Meo*, Edizioni Paoline 1985, s. 394-417.

⁴³ Tamże, modlitewniki.

ności, umysłu i serca⁴⁴. Zawierzenie i naśladowanie Maryi, jak świadczą o tym teksty modlitw, stanowią w kulcie maryjnym tych zgromadzeń dwa podstawowe elementy, które wzajemnie się warunkują.

Na szczególną uwagę zasługuje jeszcze ubogacenie tych modlitewników w teksty o głębokiej treści teologicznej w odniesieniu do Najświętszej Maryi Panny, które są zaczerpnięte z Pisma świętego, z modlitwy Pawła VI do Matki Bożej i z encykliki *Redemptoris Mater* Jana Pawła II. Teksty te są rozważaniem prawdy objawionej oraz nauki Kościoła o Matce Bożej i zmierzają do głębszego i pełniejszego Jej poznania, a tym samym do oddawania Jej czci w Duchu i prawdzie.

Można tu zasygnalizować, że siostry franciszkanki od cierpiących w nowenach do Matki Bożej, ułożonych z tekstów Pisma świętego, które dotyczą uczestnictwa Maryi w wydarzeniach zbawczych, rozważają przede wszystkim prawdę o Bożym Macierzyństwie i przywilejach Maryi. Każde z tych rozważań kończy się modlitwą zawierzenia⁴⁵. Siostry niepokalanki w oparciu o wyjątki z encykliki *Redemptoris Mater* wgłębiają się w uczestnictwo Maryi w odwiecznym planie zbawienia i w tajemnicę Jej Bożego Macierzyństwa oraz w Jej przywileje, a przede wszystkim uczą się od Maryi posłuszeństwa wiary⁴⁶. Sługi Jezusa w nowennie do niepokalanego poczęcia Najświętszej Maryi Panny, opartej na modlitwie Pawła VI, czczą przede wszystkim Maryję jako „pokorną i przedziwną Matkę Pana naszego Jezusa Chrystusa, a więc Matkę Boga jako Słowa Wcielonego, Syna Bożego i Syna Człowieczego, naszego Zbawiciela [...] najczystsą Oblubienicę niewysłowionej Miłości, Ducha Świętego, tajemniczego początku Wcielenia [...] jako wzór dobrowolnego posłuszeństwa wobec Woli Bożej i niezrównany przykład wiary, nadziei i miłości [...] i radosnej kontemplacji planów Bożych.” To rozważanie kończą modlitwą prośby: „Niepokalana Dziewico i Matko nasza, prosimy Cię, wyjednaj nam, Twoim dzieciom, ducha ośmiu błogosławieństw, ducha miłości i wyrzeczenia, abyśmy mogły gorliwie służyć Twojemu Synowi”⁴⁷.

Niejako dopełnieniem tego ubogacenia są litanie do Matki Bożej, znajdujące się w modlitewniku sióstr klarysek kapucynek, będące również teologicznym i biblijnym wyrazem pogłębionej prawdy o Matce Bożej. Jest to tzw. *Litania biblijna*, *Litania „Lumen gentium”* i litania ułożona na podstawie tekstu z obrzędów koronacji wizerunku Najświętszej Maryi Panny⁴⁸.

Dzięki temu cześć Matki Bożej w tych zgromadzeniach staje się bardziej trynitarna, bardziej chrystologiczna, bardziej pneumatologiczna i eklezjalna oraz bardziej odpowiadająca zasadom odnowy soborowej i wskazaniom Adhortacji

⁴⁴ Trela, *Honorackie zgromadzenia maryjne*, s. 103.

⁴⁵ *Zbiór modlitw do użytku Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek od Cierpiących*, s. 87-92.

⁴⁶ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Córek Maryi Niepokalanej*, s. 112-122.

⁴⁷ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Sług Jezusa*, s. 61-62.

⁴⁸ *Modlitewnik Sióstr Klarysek Kapucynek*, s. 31-34.

Marialis cultus Pawła VI. Tym samym jest ona wyraźnym świadectwem, w jakim stopniu odnowa soborowa znalazła swój wyraz w modlitwie, a także w życiu żeńskich zgromadzeń bł. Honorata.

Kim jest Maryja?

Prawda o Maryi w odnowionych modlitewnikach znajduje swój głęboki wyraz nie tylko w tekstach modlitw, ale przede wszystkim w tytułach nadawanych w nich Matce Najświętszej. Tytuły te są doskonałą, a nawet w znacznym zakresie pełną odpowiedzią na pytanie: kim jest Maryja w świetle tych modlitewników?

Odnoszą się one w sposób szczególny do godności Maryi, jaką jest prawda o Bożym Macierzyństwie, do Jej przywilejów, jakimi została ubogacona z racji tej godności. Ukazują także szczególny związek Maryi z Trójcą Świętą, widziany zawsze w kontekście Jej udziału w zbawczym dziele Boga i w urzeczywistnianiu Bożego planu zbawienia ludzi także przez Jej niezwykle uczestnictwo. Wskazują na Maryję, jako na obraz Kościoła i pierwowzór życia chrześcijańskiego, a także jako na najznakomitszy wzór i świadectwo wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Ojcem przez Syna w Duchu Świętym.

Z prawdą o Bożym Macierzyństwie Maryi i Jej bliskim związku z Bogiem Ojcem, Synem Bożym i Duchem Świętym wiążą się w tych modlitewnikach takie tytuły, jak: „Bogurodzica”, „Boża Rodzicielka”, „Matka Boga”, „Matka Pana naszego Jezusa Chrystusa”, „Matka Słowa Wcielonego”, „Matka Zbawiciela”, „Matka Odkupiciela”, „Matka Wiecznego Arcykapłana”, „Służebnica Pańska”. Odnośnie do trzeciej Osoby Boskiej, znajdują się w tych modlitewnikach następujące zwroty do Maryi: „Święty Przybytku Ducha Świętego”, „Dziewico zaciecionona przez Ducha Świętego”, „Chwało Ducha Świętego”, „Oblubienico Ducha Świętego” albo „Najczystsza Oblubienico Ducha Świętego”. Maryja jest też nazwana w nich: „Świątynią Boga”, „Żywym Tabernakulum”, „Chwalebny Przybytkiem Trójcy Świętej” i „Arcydziełem Trójcy Przenajświętszej”.

Wyżej zacytowane tytuły mówią o prawdzie Bożego Macierzyństwa Najświętszej Maryi Panny, która łączy się ściśle z centralną prawdą chrześcijaństwa o zjednoczeniu osobowym, tj. o nauce o Chrystusie Bogu-Człowieku⁴⁹. Maryja bierze udział w tym zjednoczeniu, gdyż będąc Matką Syna Bożego znajduje się najbliżej Boga, ustępuje miejsca tylko naturze ludzkiej Chrystusa i przebywa, jak to określają teologowie, w najwyższym układzie bytu nadprzyrodzonego, bo związana jest ściśle ze zjednoczeniem osobowym. Dzięki takiemu wyniesieniu Maryja wchodzi w szczególny stosunek z Trójcą Świętą⁵⁰.

⁴⁹ Zob. W. Granat, *Boskie Macierzyństwo*, w: *Gratia plena. Studia teologiczne o Bogurodzicy*, Poznań 1965, s. 165 (163-188).

⁵⁰ Tamże, s. 182-183.

Stosunek ten można najprościej określić takim sformułowaniem, że „Maryja z racji macierzyństwa Bożego wchodzi w szczególnie bliski związek z Bogiem Ojcem, któremu wyraża gotowość służenia; z Synem Bożym, który staje się prawdziwie Jej Synem i z Duchem Świętym, w którego mocy staje się Matką Syna Bożego Wcielonego. Jest umiłowana przez Ojca, jest w niezwykle sposób uświęcona przez Ducha Świętego i w Nim naznaczona charyzmatem Macierzyństwa Bożego, jest świętym przybytkiem, Ikoną i Oblubienicą Ducha Świętego”⁵¹.

Ten bliski stosunek Maryi do Boga Ojca wyraża się w modlitewnikach żeńskich zgromadzeń bł. Honorata w takich nazwach, jak: „Umiłowana Córka Ojca”, „Wybrana Córka Boga Ojca” lub „Córka Wszzechmogącego Boga Ojca”.

W stosunku do Syna Bożego Maryja posiada wszystkie prawa i obowiązki macierzyńskie, o ile tylko nie są one sprzeczne z Jego Boskością. Ponadto bierze Ona udział w tajemnicy odkupienia świata przez Syna Bożego i przez swoje Boże Macierzyństwo uczestniczy w Jego tajemnicy jako Głowy Kościoła, dlatego też jako Matka Głowy jest Matką Jego członków i słusznie nazwana jest Matką Kościoła⁵².

Stosunek Maryi do Trzeciej Osoby Bożej wynika najpierw z relacji Syna, który daje tej Osobie razem z Ojcem Bożą naturę. Maryja z tej racji nazwana jest „Matką Dającego tchnienie”. Jeśli ponadto wszystkie dzieła miłości przypisywane są Duchowi Świętemu, to i o Maryi w jakimś sensie można mówić, że ma bliską relację do tejże Osoby i dlatego nazywana jest Świątynią Ducha Świętego⁵³.

Jak z powyższego wynika i jak o tym świadczą teksty oraz tytuły dotyczące Maryi, znajdujące się w omawianych modlitewnikach, Maryja dzięki Macierzyństwu Bożemu wchodzi w związek ze wszystkimi Boskimi Osobami.

Ukazując tę ścisłą relację Matki Najświętszej z Osobami Trójcy Przenajświętszej warto tu przytoczyć jeszcze następujące teksty, które są niejako jej poświadczeniem.

Pierwszy z nich jest skierowany do Boga Ojca: „Boże z Twojej woli w łonie Maryi Dziewicy Odwieczne Słowo przyjęło ludzkie ciało, spraw abyśmy wyznając, że nasz Odkupiciel jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem, zasłużyli na udział w Jego Boskiej naturze. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa”⁵⁴.

Drugi, trzeci i czwarty skierowany jest do Maryi: „O Maryjo, która swą pokorą i uległością zasłużyłaś na to, by stać się córką Ojca i być służebnicą Tego, którego porodziłaś, Matką Pana i Rodzicielką Zbawiciela, dozwól, aby Ten, któ-

⁵¹ T. Wilski, *Trynitarna zasada odnowy kultu maryjnego*, w: *Nauczycielka i Matka*, s. 150 (137-166).

⁵² Zob. Granat, dz. cyt., s. 183-184.

⁵³ Zob. tamże, s. 184.

⁵⁴ *Modlitewnik Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej*, s. 112

ry obrał Cię z taką miłością za swoją Matkę, dał nam pełnię swojej łaski”⁵⁵, oraz „Maryjo, pełna łaski, umiłowana przez Boga Służebnico Pańska, Ciebie sam Ojciec Przedwieczny wybrał na Matkę dla swojego Jedyne Syna, naszego Pana i Odkupiciela. On zaś umierając na krzyżu w osobie Jana oddał Cię nam za Matkę i nazwał nas Twoimi dziećmi. Odtąd Twoje duchowe macierzyństwo trwa nieustannie w Kościele”⁵⁶, albo „Bądź pozdrowiona, Pani Święta, Królowo Najświętsza, Boża Rodzicielko, Maryjo, Dziewico Przczysta, którą wybrał Przenajświętszy Ojciec w niebie, poświęcił Cię razem ze swym Synem i Duchem Poczieszycielem. W Tobie była i jest pełnia łaski i wszelkie dobro”⁵⁷.

Obok Macierzyństwa Bożego Maryi akcentowane są w wybranych tekstach Jej przywileje, takie jak: dziewictwo, niepokalane poczęcie, świętość i pełnia łaski. W modlitwach często powtarza się zwrot: „Dziewico Przczysta”, „Niepokalana Maryjo”, „Panno Święta”, „Pełna łaski Maryjo” czy „Najświętsza Maryjo”.

Można w tym aspekcie zacytować takie teksty:

„Uwielbiam Cię, Boże w Trójcy Świętej Jedyny i dziękuję Ci, że Najświętszą Maryję Pannę na mocy zasług Jezusa Chrystusa zachowałeś od wszelakiej zmyzy pierworodnej i wybrałeś na Matkę Odkupiciela”⁵⁸, lub „Maryjo Niepokalana w Tobie była i jest pełnia łaski, Ty jesteś arcydziełem wszechmocy, mądrości i dobroci Bożej”⁵⁹.

W wybranych tekstach Maryja jest wzywana jako „Matka nasza”, „Matka ludzi”, „Matka Nieustającej Pomocy”, „Wspomożycielka Wiernych”, „Szafarka darów Odkupienia”, „Orędowniczka”, „Pośredniczka”, „Opiekunka”, „Mistrzyni”, wreszcie jako „Przewodniczka na drodze wiary” i jako doskonały wzór życia ewangelicznego, jak to już wcześniej zaznaczono.

Spodobało się Bogu dać nam Maryję za Matkę. W tym względzie można zacytować choćby dwa teksty: „Wszchemogący i miłosierny Boże, Ty Najświętszą Dziewicę Maryję dałeś nam za Matkę i za wzór życia ewangelicznego, spraw to prosimy, abyśmy naśladowując Jej cnoty, nieustannie dążyli do doskonałej miłości”⁶⁰, albo „Panie Jezu Chryste, który Matkę Twoją Najświętszą naszą Matką uczynić raczyłeś, daj nam przez Jej Niepokalane Serce dojść do Ciebie, który jesteś Drogą, Prawdą i życiem naszym”⁶¹.

Z woli Bożej Maryja współpracowała z dziełem Zbawiciela i dlatego stała się nam Matką w porządku łaski, a przez swoje wstawiennictwo nieustannie wyjednaje dary zbawiania, uczestnicząc w sposób doskonały w pośrednictwie Jezusa

⁵⁵ *Modlitewnik Sióstr Wynagrodzicielek Najświętszego Oblicza*, s. 91.

⁵⁶ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek Dusz Czyścicowych*, s. 33.

⁵⁷ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Westiarek Jezusa*, s. 47.

⁵⁸ *Modlitewnik Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej*, s. 64.

⁵⁹ *Modlitewnik Zgromadzenia Sióstr Wspomożycielek dusz Czyścicowych*, s. 11.

⁶⁰ *Modlitewnik Zgromadzenia Małych Sióstr Niepokalanego Serca Maryi*, s. 42.

⁶¹ *Modlitewnik Zgromadzenia Córek Najświętszego Serca NMP*, s. 66.

Chrystusa. Matka Boża współdziałała i nadal współdziała w Duchu Świętym ze Zbawicielem w dziele budowy i wzrostu Kościoła. Ona prowadzi nas nieustannie do Syna i Jego zbawczej ofiary i wyprasza nam Ducha Świętego. Ona również prowadzi nas do miłości Ojca⁶².

Jej macierzyństwo w ekonomii łaski trwa nieustannie. Maryja poprzez swoje wstawiennictwo ustawicznie zjednuje nam dary zbawienia wiecznego, dlatego może być nazywana Orędowniczką, Wspomożycielką, Pomocnicą czy Pośredniczką⁶³. Dlatego w pójściu za Maryją i oddaniu się Jej życie chrześcijańskie może stać się drogą prowadzącą do Trójcy Świętej, uwielbieniem z Nią Boga kultem w pełni uświęcającym. W Maryi Kościół widzi szczególny Wzór i Pomoc w uwielbieniu Trójcy Przenajświętszej. Jest Ona również wzorem otwarcia się na Ducha Świętego i umiłowania Go miłością Ojca i Syna⁶⁴.

Cześć Matki Bożej, jaka jawi się w tekstach omawianych modlitewników, w pełnym wymiarze czerpie z prawdy objawionej i jest ściśle powiązana z kultem Boga w Trójcy Świętej Jedyne, tak w rodzaju czci oddawanej Maryi, jak i w treści teologicznej modlitw. Znajduje ona swoje uzasadnienie przede wszystkim w godności Matki Najświętszej, jaką została przez Boga obdarzona i w posłanictwie, jakie Jej zostało zlecone w zbawczym Jego dziele.

PODSUMOWANIE

Opracowanie podjętego tematu nie jest recenzją modlitewników żeńskich zgromadzeń bł. Honorata ani tym bardziej oceną któregokolwiek z nich, tak pod względem bogactwa treści teologicznej w nim zawartej, jak i jego wartości literackiej. Jest jedynie zasygnalizowaniem ważności problemu, jakim jest zagadnienie kultu Trójcy Świętej i czci Matki Bożej w pobożności tychże zgromadzeń na podstawie ich – odnowionych po Soborze Watykańskim II – modlitewników.

W przedstawieniu tego zagadnienia zostały omówione rodzaje modlitwy trynitarnej i prawda Objawienia o tej niezgłębionej tajemnicy wiary chrześcijańskiej, tj. o Bogu w Trójcy Świętej Jedynym, jaką zdołano odczytać w wybranych tekstach. Ukazane zostały również rodzaje czci Maryi, pielęgnowanej i rozwijanej w żeńskich zgromadzeniach bł. Honorata i prawda o Matce Bożej oraz Jej roli w zbawczym planie Boga i w realizowaniu go w stosunku do człowieka w Kościele pod działaniem Ducha Świętego.

W opracowaniu czci Maryi została zwrócona szczególna uwaga na Jej powiązanie z Osobami Trójcy Świętej, Ojcem, Synem i Duchem Świętym, aby w

⁶² Por. Wilski, dz. cyt., s. 157.

⁶³ KKK 969.

⁶⁴ Wilski, dz. cyt., s. 162.

ten sposób podkreślić uzasadnienie Jej czci, jaka zawarta jest w modlitewnikach tych zgromadzeń. Usiłowano również dać odpowiedź na pytania: w jakim stopniu kult Trójcy Świętej i cześć Matki Bożej odpowiada wymogom odnowy soborowej; czy kult ten jest teocentryczny, chrystocentryczny i pneumatologiczny; czy jest w pełni kultem Kościoła katolickiego.

Riassunto

Nella rappresentazione del culto della SS. Trinità e di quello di Maria nei libri di preghiera delle Congregazioni religiose femminili del Beato Onorato riveduti dopo il Concilio Vaticano II sono presenti le tipologie della preghiera trinitaria e la verità rivelata sulla SS. Trinità. Sono trattati i tipi di culto di Maria sviluppati e coltivati all'interno delle congregazioni stesse e il ruolo della Madonna nel disegno salvifico di Dio e nella realizzazione dello stesso rispetto all'uomo in seno alla Chiesa per opera dello Spirito Santo.

Nella trattazione dedicata al culto di Maria in quanto Figlia del Padre, Madre del Figlio di Dio e Sposa dello Spirito Santo, viene sottolineato il rapporto stretto fra Maria e il Padre, tra Figlio e Spirito Santo.

Vi si trova anche un tentativo di rispondere all'interrogativo su quanto il culto della SS. Trinità e in particolare il culto di Maria all'interno di quei libri di preghiera soddisfi i requisiti del rinnovamento conciliare e i precetti dell'esortazione apostolica *Marialis cultus* di Papa Paolo VI.